

фінансових послуг і фондового ринку;

- посилення вимог до управління ризиками, прозорості діяльності й розкриття інформації учасниками фінансового ринку;

- створення законодавчої бази для впровадження нових фінансових інструментів та механізмів перерозподілу коштів, у т.ч. похідних цінних паперів;

- удосконалення регулювання іпотечного ринку, у т.ч. вирішення питання обігу заставних інструментів на іпотечному ринку України;

- створення єдиної системи депозитарного обліку цінних паперів тощо.

Поряд із позитивними моментами майже завжди існують й негативні. Якщо говорити про негатив у розрізі фондового ринку України, ми маємо можливість спостерігати та аналізувати наступні проблеми, пов'язані з його розвитком та функціонуванням.

По-перше, це недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку внаслідок того, що державна політика є не зовсім сприятливою щодо оподаткування на фондовому ринку.

По-друге, саме податкове стимулювання розвитку фондового ринку потребує звільнення від оподаткування

податком на прибуток підприємств та податком на додану вартість некомерційних організацій фондового ринку України. Також доцільно буде відмовитися від оподаткування курсових різ-

«ІСНУЄ НЕОБХІДНІСТЬ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО
ДОКУМЕНТООБІГУ ПРИ УКЛАДАННІ ТА
ВИКОНАННІ УГОД З ЦІННИМИ
ПАПЕРАМИ, ПРИЙНЯТТЯ ЄДИНИХ
СТАНДАРТІВ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ
СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО
ПІДПISУ ТА ЯКІСНЕ ШИФРУВАННЯ
ДАНИХ»

ниць, що виникають при перерахуванні в національну валюту інвестицій на фондовому ринку, які надходять в іноземній валюті.

По-третє, це проблема саме корпоративного управління, яка полягає в недосконалій системі розкриття інформації про наявність цінних паперів та об'єктів інвестування за допомогою інструментів фондового ринку.

По-четверте, незначна розбудова

інфраструктури фондового ринку, яка потребує організації обміну між організаційно оформленими ринками, тому що такої організації на даний час немає. Також існує необхідність запровадження електронного документообігу при укладанні й виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів і сертифікації систем електронного цифрового підпису та якісне шифрування даних.

Загалом можливо відзначити, що зростання фондового ринку України набуває якісно нової динаміки, при тому, що існує тривала політика економічної стабільності, розвитку ринкової інфраструктури. На сьогодні є реальна можливість збалансованого росту обсягів ринкової торгівлі.

Серед найважливіших умов для розвитку фондового ринку України:

- політичний успіх у проведенні ринкової реформи та зміцнення іміджу України як держави для надійного вкладання іноземного капіталу;

- координація дій Міністерства фінансів України, Національного банку України, Фонду державного майна України та інших державних органів в їх безпосередній діяльності на фондовому

ринку України;

- постійний аналіз ринку й проведення на ньому важливих маркетингових досліджень із залученням кваліфікаційних експертів;

- підвищення прозорості та здійснення державного контролю за діяльністю всіх учасників ринку з метою мінімізації шкоди від неминучих спекуляцій та ігрових стратегій операторів.

Отже, майбутній розвиток фондового ринку України є неможливим без реформування більшості важливих складових елементів ринку та усунення перешкод, що заважають такому розвитку.

Має відбутися переосмислена та суттєво підвищена роль фондового ринку стосовно залучення інвестиційних ресурсів та направлення їх на оновлення потужного виробничого потенціалу, створення необхідних умов для становлення інституційних інвесторів. Будемо сподіватися, що реалізація Програми розвитку фондового ринку України та проведення зазначених заходів, спрямованих на вирішення проблем вітчизняного фондового ринку дасть змогу досягати позитивних результатів та суттєвих структурних змін. ■

ТЕМА НОМЕРА АРБІТРАЖ / АЛЬТЕРНАТИВНІ ВИДИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості за новим КПК

Перший досвід у справах з економічних злочинів

Олексій Співак

Адвокат, експерт з юридичних та податкових питань ЮФ «КМ Партнери»

Василь Череди́ченко

Юрист ЮФ «КМ Партнери»

Одним із найобговорюваніших і найбільш революційних нововведень теперішнього Кримінального процесуального кодексу України, який набрав чинності 20 листопада 2012 року (далі – КПК), є запровадження досі невідомого українському кримінальному процесу інституту – кримінального провадження на підставі угод. Так, глава 35 КПК передбачає можливість укладення двох видів угод: 1) **Угоди про примирення** між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; 2) **Угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості**.

Варто зауважити, що інститут угод у кримінальних провадженнях дуже добре відомий англо-американській правовій системі, а також застосовується у деяких країнах континентальної правової сім'ї. Наприклад, у США 90% усіх кримінальних справ закінчуються укладанням угоди про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим¹. Така поширеність угод в США зумовлена тим, що їх укладання

вигідне для обох сторін провадження. Так, обвинувачений може досягти прекваліфікації свого діяння на менш тяжке (наприклад, замість тюремного ув'язнення за фелонію (тяжкий злочин), особа погоджується на засудження до штрафу за місдімінор (злочин невеликої тяжкості), або «списання» частини обвинувачень, і в результаті отримати значно менше покарання, ніж те, що передбачене законом. Прокурор, у свою чергу, позбавляється необхідності доводити вину обвинуваченого в суді і тим самим позбавляється реального ризику програшу у суді присяжних. Також шляхом укладення угод прокурори залучають обвинувачених до співпраці з метою викриття інших злочинців та злочинів. Під час такої співпраці особа зі статусу обвинуваченого переходить у ранг свідка, і взагалі звільняється від відповідальності. Окрім цього, укладення угоди дозволяє обом сторонам уникнути додаткових судових витрат, пов'язаних із розглядом справи у суді присяжних.

Повертаючись же до України, зазначимо, що новий КПК передбачив можливість укладення двох видів угод: про примирення та про визнання винуватості.

Нагадаємо, що угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним/

обвинуваченим, можуть бути укладені у провадженнях щодо злочинів невеликої та середньої тяжкості, якими завдана шкода фізичній особі або майнова шкода юридичній особі, за ініціативою будь-якої зі сторін. В угоді про примирення, зокрема, сторони мають передбачити: кваліфікацію злочину; розмір шкоди, завданої злочинцем; строк відшкодування шкоди чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язаний вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення.

Угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним/обвинуваченим можуть бути укладені у провадженнях щодо злочинів невеликої, середньої тяжкості та у провадженнях щодо тяжких злочинів. Ці угоди можуть бути укладені в провадженнях щодо злочинів, унаслідок яких шкода завдана лише державним та суспільним інтересам. Відповідно до ч. 4 ст. 469 КПК угода про визнання винуватості не може бути укладеною в кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий.

В угоді про визнання винуватості, зокрема, має бути зазначено: кваліфікацію злочину, **беззастережне визнання**

підозрюваним/обвинуваченим своєї винуватості у вчиненні злочину, обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце), **узгоджене покарання та згода підозрюваного/обвинуваченого на його призначення**.

Обидва види угод можуть бути укладені після моменту повідомлення особи про підозру і до моменту виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення рішення (тобто можлива ситуація, коли обвинувачений укладе угоду із прокурором або потерпілим під час свого останнього слова на судовому розгляді).

Укладена сторонами угода про примирення або угода про визнання винуватості перевіряється в судовому засіданні, і якщо суд переконується, що «укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або наслідком обіцянок чи дії будь-яких інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді», він затверджує угоду своїм вироком.

Окрім цього, суд може відмовити у затвердженні угоди, у разі, якщо: допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є тяжчим, ніж те, щодо якого

передбачена можливість укладення угоди; умови угоди не відповідають інтересам суспільства; умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань; відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

Як показує практика, укладення **угод про визнання винуватості** в провадженнях щодо злочинів у сфері господарської діяльності (наприклад, ухилення від сплати податків) обіцяє бути широко застосовуваним. Тому далі розглянемо детальніше саме угоди про визнання винуватості.

Насамперед варто зазначити, що підозрюваний/обвинувачений, укладаючи угоду про визнання винуватості, беззастережно визнає свою вину і погоджується на призначення узгодженого покарання, то він таким чином **відмовляється від свого права на судовий розгляд його справи, під час якого прокурор має довести його вину**. Окрім цього, підозрюваний/обвинувачений, який визнає вину, втрачає право на апеляційне та касаційне оскарження постановленого щодо нього вироку². Прокурор же шляхом укладення угоди повністю звільняється від обов'язку проводити розслідування та тягара доказування вини підозрюваного/обвинуваченого в суді, передбаченого ст. 17 КПК.

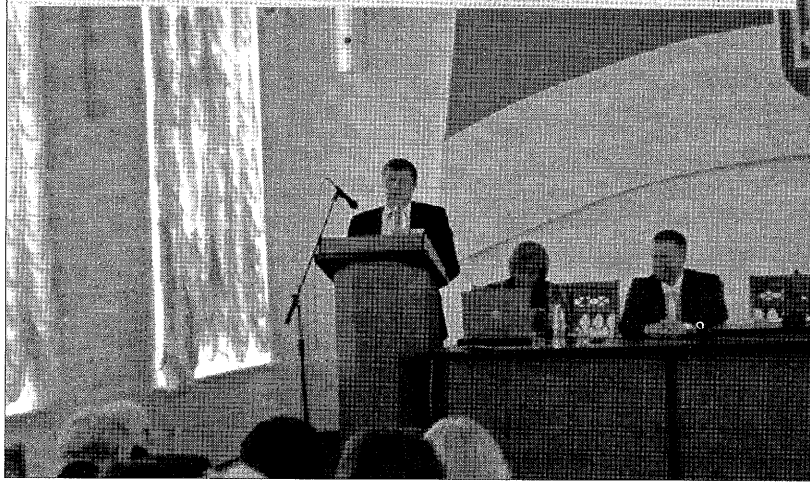
Що ж особа може отримати взамін на такі поступки стороні обвинувачення? Стаття 475 КПК передбачає, що після укладення угоди суд своїм вироком **призначає узгоджену сторонами в угоді міру покарання**. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у своєму інформаційному листі³ розтлумачив положення ст.ст. 65 та 75 КК України таким чином, що міра покарання, узгоджена сторонами, має бути визначена **в межах загальних засад призначення покарання, передбачених КК України**.

Іншими словами, у результаті укладення угоди про визнання винуватості особі може бути призначено покарання лише в тих самих межах і за тими ж правилами, якими б керувався суд, призначаючи їй покарання за результатами «повного» кримінального провадження.

Отже, маємо ситуацію, за якої особа, беззастережно визнавши свою вину, сприяючи розслідуванню та звільняючи обвинувачення від тягара доказування винуватості під час судового розгляду, в найкращому для себе випадку може розраховувати на отримання міри покарання, наближеної до мінімальної межі санкції, або на застосування ст. 69 КК України (вихід за мінімальну межу санкції).

Судова практика, яка складається на сьогодні, свідчить, що у більшості випадків укладення угод про визнання винуватості підсудним призначаються мінімальні покарання. Більше

У результаті укладення угоди про визнання винуватості особі може бути призначено покарання лише в тих самих межах і за тими ж правилами, якими б керувався суд, призначаючи їй покарання за результатами «повного» кримінального провадження

того, непоодинокими є випадки заміни передбачених санкціями видів покарань на менш тяжкі на підставі ст. 69 КК України (наприклад, заміна передбаченого санкцією позбавлення волі на штраф). Так, вироком Солом'янського районного суду м. Києва від 10 січня 2013 року була затверджена угода про визнання винуватості, в якій за привласнення військового майна було призначено покарання у вигляді штрафу в розмірі 17 тисяч гривень, хоча санкція статті (ч. 2 ст. 410 КК України) передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років⁴. В іншій справі один із районних судів Івано-Франківської області затвердив угоду про визнання винуватості, за якою особі за привласнення чужого майна було призначено покарання у вигляді штрафу в розмірі 2000 гривень, хоча санкція (ч. 2 ст. 191 КК України) передбачає покарання у вигляді позбавлення чи обмеження волі на строк до 5 років⁵. Ще одним прикладом є вирок Овруцького районного суду Житомирської області, яким затверджено угоду про визнання вини у вчиненні контрабанди (ч. 1 ст. 201 КК України): особі був призначений штраф у розмірі 5100 гривень, хоча санкція передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 3 до 7 років⁶.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що в Україні, на відміну від США, особа за визнання своєї вини не зможе взагалі уникнути покарання та не зможе розраховувати на перекваліфікацію свого діяння на менш тяжке.

Для прикладу проаналізуємо «найкращий» варіант міри покарання для підозрюваного/обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України (ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах), про який можна домовитися з прокурором. Так, відповідно до санкції цієї частини мінімальне покарання, яке може бути призначено особі, становить 255 тисяч гривень.

При цьому при застосуванні ч. 1 ст. 69 КК України за вчинення злочину, за який передбачено основне

покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі н.м.д.г. (ч. 3 ст. 212 КК України), суд із підстав, передбачених ч. 1 ст. 69 КК України, може призначити основне покарання у виді штрафу нижче від найнижчої межі, встановленої для цього виду покарання в санкції ч. 3 ст. 212 КК України, **але розмір останнього може бути знижений не більше ніж на чверть від найнижчої межі штрафу, встановленої в цій санкції**.

Наприклад, призначаючи особі покарання за вчинення злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України, за наявності обставин визначених у ч. 1 ст. 69

«ПОЧИНАЮЧИ ІЗ 20 ЛИСТОПАДА 2012 РОКУ ОСОБА МОЖЕ БУТИ ЗВІЛЬНЕНА ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА Ч. 4 СТ. 212 КК УКРАЇНИ ЛИШЕ У ВИПАДКУ ПЕРЕРАХУВАННЯ ВІДПОВІДНИХ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО БЮДЖЕТУ ДО МОМЕНТУ ПОВІДОМЛЕННЯ ЇЇ ПРО ПІДОЗРУ»

КК України, **суд може пом'якшити передбачене санкцією частини цієї статті основне покарання у виді штрафу** (мінімальна межа якого становить 15 000 н.м.д.г. – 255 000 грн), призначивши його у розмірі не більше ніж на чверть нижчому від найнижчої межі, тобто не менше ніж 11 250 н.м.д.г. – 191 250 грн.

Отже, навіть якщо в угоді сторона обвинувачення погодиться на застосування ст. 69 КК України, підозрюваному/

обвинуваченому в **найкращому випадку** запропонують визнати вину в обмін на штраф у розмірі 191 250 гривень. Меншого покарання особа досягти не зможе, як би вона не співпрацювала зі слідством. При цьому не забуваймо про те, що підприємство (посадова особа якого була притягнена до відповідальності), буде ще зобов'язано сплатити суму самого податкового зобов'язання та штрафні санкції.

З огляду на вищезазначене, для особи набагато вигіднішим за укладення угоди буде закриття провадження (звільнення особи від кримінальної відповідальності) на підставі ч. 4 ст. 212 КК України (добровільна сплата податкового зобов'язання та штрафних санкцій до повідомлення про підозру). При цьому особа не буде визнана винною вироком, та їй не буде призначено жодного покарання.

Водночас, відповідно до положень ч. 4 ст. 212 КК України, особа може розраховувати на звільнення від кримінальної відповідальності, лише якщо вона сплатить податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодує шкоду, завдану державі їх несвочасною сплатою (фінансові санкції, пеню) **до притягнення її до кримінальної відповідальності**.

При цьому звернемо особливу увагу на те, що новий КПК України змінив законодавче визначення моменту притягнення до кримінальної відповідальності (раніше він був визначений у Рішенні Конституційного Суду України № 9-рп/99 від 27.10.1999 р. як момент пред'явлення особи обвинувачення). Так, у п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК України зазначено, що «**притягнення до кримінальної відповідальності** – стадія кримінального провадження, яка **починається з моменту повідомлення особі про підозру** у вчиненні кримінального правопорушення».

Таким чином, починаючи із 20 листопада 2012 року особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 212 КК України лише у випадку перерахування відповідних податкових зобов'язань до бюджету **до моменту повідомлення її про підозру**. У випадку ж несплати податків до моменту повідомлення про підозру, в особи залишається можливість укладення угоди про визнання винуватості та отримання мінімального покарання або проходження всіх стадій «повного» кримінального провадження з ціллю закриття такого провадження чи отримання виправдувального вироку. ■

Перелік посилань та джерел

(¹) – Research summary: Plea and Charge Bargaining. Bureau of Justice Assistance U.S. Department of Justice, 2011.

(²) – Підозрюваний/обвинувачений можуть оскаржити такий вирок лише якщо суд призначить покарання більше, ніж те, що було передбачено угодою.

(³) – Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12

(⁴) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28518035>

(⁵) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28740182>

(⁶) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/28672182>